

Olvasgassunk „az alternatívákról” (nyelvi foggyatékos olvasóimnak)

Mottó:

„Elvész az én népem, mivelhogy tudomány nélkül való. Mivelhogy te megvetted a tudományt, én is megvetlek téged.”

Hóseás 4:6

Igen rossz érzés hallani vagy olvasni a következő badarságokat:

- „a csatár előtt, miután lekezelte a labdát, több alternatíva nyílt meg”
- „a bemutatott csavarok felhasználásában több alternatíva van”
- „számos alternatívája van ennek a protézisbeültetésnek”
- „a műtéti megoldásnak sok alternatívája van”
- „három alternatívája van a fixateur externének”

Járjuk körbe ezek után a szót – etimologizáljuk. Hogy ne tűnjünk fel nacionalista színben, válogassunk bele angol, holland, francia, német, vatikáni – no de hogy szomszéd is legyen benne –: román magyarázatot is, természetesen a magyar mellett. Lássuk időrendben.

1. *alteruter, alterutra, alterutrum, alterius* = Kettőnek valamelyike

In: *DICTIONARIUM LATINO – HUNGARICUM* a Francisco Páriz Pápai – Cibeni, Anno MDCCLXVII.

2. *Alternativa*

-nak mondunk oly helyzetet, melyben valaki kénytelen két eset közül egyet választani, kivált pedig ha a két eset közül egyik sem kívánatos, vagy előnyös; például ha a hadsereg azon alternatívába jutott, hogy magát keresztülvágja, vagy a fegyvert lerakja.

In: *EGYETEMES MAGYAR ENCYCLOPAEDIA* Kiadja a Szent-István-Társulat. Szerkesztette: Török János. II. Kötet. Pesten, 1860.

3. *alter, -era, -um* = az egyik, a másik

alternus, -a, -um = egyik a másik után, egymást felváltó

In: *A LATIN NYELV SZÓTÁRA – a kútfőktől ...* Dr. Finály Henrik – Franklin-Társulat, Budapest, 1884.

4. *alter, altera, alterum* L. Der, die, das Andere (von zweien)

In: *HANDBUCH DER FREMDWÖRTER* Dr. Friedrich Petri's – Gera, E.B. Griesbach's Verlag, 1887.

5. *Alternativ*: kettős (kérdés, indítvány, terv); kétféle; – *alternativa*: választás (kettő közül); kényszerű választás

In: *MAGYARÍTÓ SZÓTÁR* Tolnai Vilmos – A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága megbízásából, Budapest, 1900.

6. Pronomina indefinita:

alter, altera, alterum = a másik; az egyik – a másik

In: *LATIN NYELVTAN* Szerkesztette: Pirchala Imre. Átdolgozták: vitéz Esztergomy Ferenc és Nagy Pál dr. Huszzonegyedik, javított kiadás. Athenaeum, Budapest, 1932.

7. *alternative* a. And n. 1. (Of two things) mutually exclusive. 2. n. (Strictly) permission to choose between two things; loosely either of two possible courses, as I had no (other) ; one of more than two possibilities

In: *THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF CURRENT ENGLISH* Ed. By H.W. Fowler and E.G. Fowler – Fourth Edition, Oxford at the Clarendon Press, 1956.

8. *de een na de ander* egyik -a másik után – *alternativa*

In: *MAGYAR–HOLLAND SZÓTÁR* Szerkesztette: Véber Gyula – Van Goor Zonen den Haag, 1961.

9. *alternative* n. fn = választás (két lehetőség között), *alternativa*

In: *FRANCIA – MAGYAR SZÓTÁR* Eckhardt Sándor – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965.

10. *alternatíva* lat el. 1. olyan eset, amelyben két lehetőség között lehet választani 2. az egyik lehetőség kettő közül

In: *IDEGEN SZAVAK ÉS KIFEJEZÉSEK SZÓTÁRA* Szerkesztette: Bakos Ferenc – Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.

11. *alternatíva*

Latin eredetű idegen szó, a hivatalos nyelvben is sűrűn találkozhatunk vele. Olyan helyzetet jelent, amelyben két lehetőség között lehet választani. Tehát pl.: Ady alternatívát állított fel a sorsnak: *Vagy lesz új értelmük a magyar igéknek, Vagy marad régiben a bús, magyar élet.* Ez a használat helyes. Újabban azonban 'kettő közül az egyik lehetőség' értelemben is használják, pl. *Két alternatíva áll előtűnk.* Ebben a jelentésben való alkalmazását kifogásolhatónak tartjuk. Élünk

ilyenkor magyar szóval: *Két lehetőség (választási lehetőség stb.) áll előttünk.*

In: HIVATALOS NYELVÜNK KÉZIKÖNYVE Szerkesztette: Grétsy László – Pénzügyminisztérium, Állami Igazgatási Szervezési Intézet kiadása. Második kiadás, Budapest, 1978.

(Megjegyzésem a Szerkesztőhöz:

a/ az *alternatívát* nem lehet „felállítani”, – az alternatíva van, azt én fogalmazom;

b/ a *kifogásolhatóságot* nem tartjuk, hanem egyszerűen és magyarul: kifogásoljuk!

P. J.)

12. *alternativa*, -ve n fn 1. választás (két lehetőség között); 2. (egyik) lehetőség (kettő közül) alternatíva

In: DICTIONAR ROMAN–MAGHIAR, Béla Kelemen – Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1980.

13. *alternative* n, choice, option, recourse, substitute adj, different, other, second

In: DICTIONARY OF ENGLISH SYNONYMS AND ANTONYMS The Penguin Books, Edited by Rosalind Fergusson, London, 1986.

14. Itt van előttem a ma reggel vásárolt napilap, melyben az egyik alcím: „Voltak-e *alternatívák*?”; s a cikk egyik mondata meg is erősíti a helytelen szóhasználatot: „Mik is voltak a valóságos történelmi *alternatívák* 1917-ben?” Pedig az *alternatíva* szerepel a szótárakban: „Két, vagylagos lehetőség (közötti választás). Az egyik lehetőség”.- 1. olyan eset, amelyben két lehetőség között lehet választani, 2. egyik lehetőség a kettő közül.

In: SZAKNYELVI DIVATOK Szerkesztette: Bíró Ágnes. Mi a szaknyelv? Írta: Seregy Lajos – Gondolat, Budapest, 1989.

15. *Alternative* (f) Wahl, Entscheidung zwischen zwei Möglichkeiten, Dingen usw.

In: DEUTSCHES WÖRTERBUCH (Német értelmező szótár) Gerhard Wahrig, Kultura International, Budapest, 1990.

16. *alternatíva* – kettő közül az egyik lehetőség

In: ORVOSI SZÓFEJTŐ TÁR – Simon Miklós, Visy József. Kiadó a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Rektora, Szeged, 1991.

17. *alternativa* 1. vicissitudo, -inis, f. Syn.: vices (plur); *alternamenta*. 2. optio, -onis, f. (cum optionis faciendae potestas alicui tribuitur)

In: LEXICON RECENTIS LATINITATIS Moderator Carolus Egger – Libraria Editoria Vaticana, in Urbe Vaticana Anno MCMLXXXII.

18. *alternatíva* (fn) lehetőség, esély, kilátás sansz (biz), választás, possibilitás (id)

In: MAGYAR SZÓKINCSTÁR Főszerk.: Kiss Gábor – Tinta Könyvkiadó, Budapest, 1998.

19. *alternatíva* :egy lehetőség kettő között; két választási v. választható lehetőség; az egyik a kettő közül

In: MAGYARÍTÓ KÖNYVECSKE, Molnos Angéla. A szerző kiadása, Debrecen, 1999.

20. *alternatíva*: két (nem több!) lehetőséget kínáló választás, két (nem több!) lehetőség egyike

In: POLITIKAI KISSZÓTÁR, Hasznos Miklós. A szerző kiadása, Budapest, 2002.

Utóirat: „*Akinek van
füle a hallásra, hallja*”
Máté 11:15.